

Nr 101

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av avtal mellan statens vattenfallsverk och AB Svarthålsforsen m. m.; given Stockholms slott den 26 mars 1971.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

KRISTER WICKMAN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Kungl. Maj:t får bemyndigande att godkänna ett mellan statens vattenfallsverk och det av Stockholms kommun helägda AB Svarthålsforsen ingånget konsortialavtal angående bildande av ett aktiebolag — Stockholmskraft AB — för att gemensamt uppföra, förvärva och driva energianläggningar för produktion av elkraft och hetvatten i Storstockholmsområdet. Vidare hemställs om bemyndigande att medge vattenfallsverket att ta i anspråk nögst 150 000 kr. av investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för att teckna aktier i det nya bolaget.

Enligt avtalet skall parterna äga hälften var av aktierna i Stockholmskraft. Bolaget skall inrikta sin verksamhet på uppförande, förvärv och drift av atomkraftverk, men även oljebaserade anläggningar kan komma ifråga. För beslut om uppförande och förvärv av energianläggningar krävs medgivande i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t och Stockholms kommunfullmäktige.

Utdrag av protokollet för industriärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 26 mars 1971.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT.

Chefen för industridepartementet, statsrådet Wickman, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *godkännande av avtal mellan statens vattenfallsverk och AB Svarthålsforsen m. m. och anför.*

Statens vattenfallsverk

I skrivelse den 19 oktober 1970 har statens vattenfallsverk hemställt om godkännande av ett med det av Stockholms kommun helägda AB Svarthålsforsen ingånget konsortialavtal angående bildande av ett aktiebolag — Stockholmskraft AB — för uppförande, förvärv och drift av gemensamma energianläggningar inom Storstockholm. Vattenfallsverket anholder vidare om medgivande att få ingå i ett aktiebolag med bolagsordning enligt ett till nämnda avtal fogat förslag, dels vidta de smärre ändringar i avtalet som kan befinnas erforderliga och om vilka överenskommelse kan träffas, dels ta i anspråk högst 150 000 kr. av investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för att teckna aktier i bolaget. Av vattenfallsverkets skrivelse framgår i huvudsak följande.

Elförsörjningen i Stockholms kommun sker genom staden tillhöriga vattenkraft- och värmekraftverk, delägarskap i produktionsbolag samt inköp från andra företag inom landet och i Norge. Den producerade elkraften förbrukas praktiskt taget helt inom kommunen. Genom befintliga och beslutade anläggningar och träffade kraftleveransavtal är elförsörjningen tryggad till hösten 1973.

Vattenfallsverket svarar för råkraftförsörjningen inom övriga delar av Storstockholm, medan detaljdistributionen i huvudsak sker genom kommunala elverk och bolag. Vattenfallsverket har dock viss distribution i området.

Försörjningen med fjärrvärme i Stockholm sker genom Stockholms

Elverk. Kommunala fjärrvärmeverk finns också i Solna och Sundbyberg samt i Haninge. Vidare föreligger beslut eller långt framskridna planer på liknande anläggningar i Huddinge, Botkyrka och Södertälje. För samkörning av fjärrvärmenäten i Järfälla, Sollentuna, Solna, Stockholm och Sundbyberg har bildats ett särskilt bolag, Norra Storstockholms Energi AB.

Stockholms Elverk ingav år 1968 ansökan om koncession för ett atomkraftvärmeverk i Värtan. Behandlingen av denna ansökan vilar i avvaktan på resultatet av den pågående närförlägningsutredningens arbete. I samband med diskussionerna om kraftvärmeverkets förläggning konstaterades att utbyggnader av atomkraftanläggningar i Storstockholmsområdet lämpligen borde ske i samarbete mellan kommunen och statens vattenfallsverk. Med ett sådant samgående skulle båda parterna uppnå en bättre anpassning av krafttillskotten från stora värmekraftverk till den egna elkonsumtionen och en rationellare ordning för kraftproduktionen inom Storstockholm. Förda förhandlingar har sålunda resulterat i en överenskommelse mellan vattenfallsverket och det av Stockholms kommun helägda AB Svarthålsforsen om bildande av ett gemensamt aktiebolag — Stockholmskraft AB — för uppförande, förvärv och drift av atomkraftanläggningar m. m. inom Storstockholm.

Den närmare innebörden av överenskommelsen framgår av ett mellan parterna den 2 oktober 1970 ingånget konsortialavtal med senare tillägg samt en till avtalet fogad bolagsordning. Avtalet har från vattenfallsverkets sida träffats med förbehåll för Kungl. Maj:ts godkännande.

Bolaget skall enligt avtalet inrikta sin verksamhet på atomkraftanläggningar för produktion av dels elkraft för de båda parternas räkning, dels värmeenergi i form av hetvatten eller ånga som skall säljas till avnämare i Storstockholmsområdet. Om överenskommelse träffas kan verksamheten utsträckas till att omfatta produktion av el och värme även i oljebaserade anläggningar. Distribution av fjärrvärme ingår inte i bolagets verksamhet utan förutsätts liksom hittills vara en kommunal angelägenhet. Bolaget skall med ägauderätt eller tomträtt förvärva den mark som behövs för produktionsanläggningarna.

Vattenfallsverket och Svarthålsforsen skall vardera äga hälften av aktierna i det nya bolaget. Aktiekapitalet avses under utrednings- och planeringsskedet för en första kraftstation uppgå till lägst 100 000 kr. och högst 300 000 kr. När utbyggnad av anläggningar blir aktuell skall aktiekapitalet ökas till lämpligt belopp, varvid aktierna fördelas i proportion till parternas tidigare aktieinnehav. Hembudsskyldighet föreligger vid överlåtelse av aktie.

Stockholmskrafts styrelse skall bestå av sex ledamöter och lika många suppleanter. Vardera parten utser tre ledamöter jämte suppleanter för dessa. Posterna som ordförande och vice ordförande i styrelsen skall

skifta mellan parterna för varje treårsperiod. Part som viss period har sin representant tjänstgörande som vice ordförande i styrelsen äger för samma period ensam bestämma vem som skall utses som ordförande på bolagsstämma.

Beslut i fråga om ändring av aktiekapitalet, uppförande eller förvärv, försäljning eller nedläggning av anläggning samt förvärv eller försäljning av fast egendom kräver enhällighet mellan parterna. Bindande beslut om uppförande och förvärv av energianläggning kan träffas först sedan Kungl. Maj:t och Stockholms kommunfullmäktige lämnat sitt medgivande härtill.

Bolagets investeringar för uppförande och förvärv av anläggningar skall finansieras med inbetalt aktiekapital och därutöver i första hand genom upplåning på den allmänna marknaden. Delägarna skall, om så erfordras, teckna borgen för sådana lån, varvid borgensansvaret fördelas mellan parterna i förhållande till deras aktieinnehav. Om bolaget inte kan anskaffa erforderligt kapital skall parterna svara för finansieringen genom delägarlån, likaledes i proportion till sina andelar i bolaget.

Bolaget skall snarast efter bildandet tillsätta en partssammansatt projektgrupp med uppgift att undersöka var ett första atomkraftvärmeverk lämpligen kan förläggas och vid vilken tidpunkt det kan tas i drift. Värtan, Nacka och Bogesund ter sig f. n. som tänkbara lägen för en anläggning. Den slutliga utvärderingen av dessa platser torde dock inte kunna göras förrän närförlägningsutredningen lagt fram sitt betänkande, vilket väntas ske under år 1972.

Bolaget skall i görligaste mån begränsa sin egen organisation för förvaltning och administration och i stället om möjligt utnyttja vattenfallsverkets och Svarthålsforsens befintliga resurser.

Vardera parten skall svara för hälften av anläggningarnas fasta kostnader. De rörliga kostnaderna fördelas i proportion till parternas effektuttag. Bolaget skall driva sin rörelse så att full täckning erhålls för självkostnaderna. Elleveranserna till parterna skall därvid bära de kostnader som inte täcks av inkomster från värmeleveranser till kommunala avnämare.

Vardera parten äger vidare enligt avtalet rätt till 50 % av den vid bolagets anläggningar tillgängliga eleffekten och producerbara elenergin. Anläggningarnas elkraftproduktion skall i första hand utgöras av mottryckskraft och sålunda styras av värmeleveransernas storlek och temperatur. I andra hand skall kondenskraft kunna produceras om och i den mån det kan ske utan inverkan på värmeleveransernas storlek och kvalitet. I sista hand skall parterna eller endera av dem kunna ta i anspråk produktionsanläggningarnas maximala eleffekt genom reduktion eller inställande av värmeproduktionen.

Konsortialavtalet skall upphöra att gälla om inte parterna före den 1

januari 1977 träffat beslut om uppförande av en första anläggning.

Beträffande konsortialavtalets närmare innebörd hänvisas till handlingarna i ärendet.

Yttrande

Riksrevisionsverket har inte något att invända mot en samverkan i aktiebolagsform mellan vattenfallsverket och Svarthålsforsen i angivet syfte.

Departementschefen

Elförsörjningen i Stockholm sker genom kommunens egna energianläggningar och inköp av elkraft från andra företag. Den producerade elkraften förbrukas huvudsakligen inom kommunen. Med nuvarande leveransavtal samt befintliga och beslutade anläggningar beräknas elbehovet bli tillgodosett fram till hösten 1973. Statens vattenfallsverk levererar råkraften i övriga delar av Storstockholmsområdet. Värmeförsörjningen i Stockholm handhas av Stockholms Elverk. Fjärrvärmeverk finns f. n. också i tre av grannkommunerna.

Stockholms Elverk ingav år 1968 ansökan om koncession för ett atomkraftvärmeverk i Värtan. Diskussioner om alternativa lägen för kraftverket ledde till överläggningar mellan vattenfallsverket och kommunen om samverkan i fråga om atomkraftutbyggnader i Storstockholmsområdet. Förhandlingarna har resulterat i en överenskommelse mellan verket och det av kommunen helägda AB Svarthålsforsen om samarbete i bolagsform i enlighet med ett av parterna upprättat konsortialavtal och därtill fogad bolagsordning. Överenskommelsen har från verkets sida träffats med förbehåll för Kungl. Maj:ts godkännande.

Det gemensamma bolaget — Stockholmskraft AB — skall enligt avtalet i första hand inrikta sin verksamhet på uppförande, förvärv och drift av atomkraftanläggningar för produktion av elkraft och värme i Storstockholmsområdet. Bindande beslut om uppförande och förvärv av energianläggning kan träffas först sedan godkännande härtill lämnats av Kungl. Maj:t och Stockholms kommunfullmäktige. Produktionen av elkraft skall ske för de båda parternas räkning medan hetvattnet skall säljas till avnämare inom Storstockholm. Distribution av hetvattnet förutsätts enligt avtalet vara en kommunal uppgift.

Vattenfallsverket och Svarthålsforsen skall vardera äga hälften av aktierna i bolaget. Hembudsskyldighet föreligger vid överlåtelse av aktie. Aktiekapitalet sätts under ett begynnelseskede till 100 000—300 000 kr. Bolagets investeringar skall i första hand finansieras med inbetalt aktiekapital och genom upplåning, varvid parterna förbinder sig att teckna borgen när så erfordras.

Det har under senare år blivit allt vanligare att ordna värmeförsörjningen i våra större kommuner genom centraliserad produktion av hetvatten, som via fjärrvärmenät distribueras till förbrukningsplatserna. I samband därmed har det inte sällan visat sig lämpligt att uppföra s. k. mottrycksanläggningar, som förutom värme kan producera elkraft till konkurrenskraftiga priser. I vissa storstadsregioner har därvid aktualiserats frågan om uppförande av närförlagda atomkraftverk för kombinerad produktion av värme och elkraft. Sådana anläggningar kan antas medföra betydande fördelar, bl. a. genom möjligheten att ekonomiskt utnyttja kylvattnet från kraftproduktionen och samtidigt minska luftföroreningarna från nuvarande oljebaserade uppvärmningssystem.

Med hänsyn främst till den ännu relativt begränsade erfarenheten av kommersiell reaktordrift har det emellertid ansetts för tidigt att medge förläggning av atomkraftstationer i omedelbar anslutning till tätbebyggelse. I syfte att skapa erforderligt underlag för myndigheternas prövning av sådana projekt tillkallade jag förra året med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande en utredning med uppdrag att analysera de faktorer som med avseende på ekonomi, miljö och säkerhet är av betydelse för en bedömning av frågor rörande förläggning av atomkraftverk — särskilt anläggningar för kombinerad produktion av hetvatten och elkraft — i närheten av större tätorter. Utredningen väntas redovisa sitt arbete under år 1972.

Det gemensamma bolag som avtalsparterna nu avser att bilda skall som nämnts i första hand inrikta sin verksamhet på atomkraftverk, men även oljebaserade produktionsenheter kan komma ifråga. Förberedelsearbeten, tillståndsprövning och utbyggnad av ifrågavarande anläggningar tar dock avsevärd tid i anspråk och ett första aggregat torde kunna tas i drift först mot slutet av 1970-talet. Under de första verksamhetsåren kommer bolaget huvudsakligen att ägna sig åt planering och projektering.

Stockholmsregionen svarar f. n. för drygt tio procent av elförbrukningen i landet och utgör vidare ett betydande underlag för avsättning av fjärrvärme. Föresättningarna för kombinerad produktion av värme och elkraft i stor skala är således goda. Det föreslagna samarbetet mellan Svarthålsforsen och vattenfallsverket bör med hänsyn härtill kunna bidra till en rationell elförsörjning i Storstockholmsområdet. Jag anser därför att det föreslagna aktiebolaget — Stockholmskraft AB — bör komma till stånd enligt de föresättningar som anges i konsortialavtalet.

Jag förordar att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att godkänna det villkorligt träffade avtalet mellan vattenfallsverket och AB Svarthålsforsen. Kungl. Maj:t bör vidare inhämta bemyndigande att medge vattenfallsverket att träffa överenskommelse om de smärre förändringar i konsortialavtalet som kan visa sig nödvändiga i framtiden.

Jag tillstyrker att högst 150 000 kr. får tas i anspråk från investerings-

anslaget Kraftstationer m. m. för teckning av aktier i det tillämnade bolaget.

Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- 1) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtalet mellan statens vattenfallsverk och AB Svarthålsforsen om bildande av ett aktiebolag för uppförande, förvärv och drift av energianläggningar i Storstockholm samt medge att Kungl. Maj:t bemyndigar vattenfallsverket att träffa överenskommelse om smärre ändringar i avtalet
- 2) medge att högst 150 000 kr. får tas i anspråk från investeringsanslaget *Kraftstationer m. m.* för teckning av aktier i det med avtalet avsedda aktiebolaget.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

